

Political and Legal Analysis of the Minsk Agreements: Why didn't the Diplomatic Scenario Work?

UDC: 327.5

DOI: 10.15421/172244

Slipetska JulijaPh.D., Assistant professor, <https://orcid.org/0000-0003-1234-134X>, slipetska.julija@gmail.com

Ivan Franko National University of Lviv (Lviv, Ukraine)

Abstract

Actuality. In 2014, with the "Revolution of Dignity" and especially after February 24, 2022, Ukraine faced the need to defend its independence militarily. The purpose of the study is the definition of the Minsk process as a tool for the regulation of Ukrainian-Russian relations 2014-2022, the identification of the main characteristics and provisions of the Minsk agreements.

Research results. It has been established that, losing control over Ukraine's internal and foreign policy, Russia through the Minsk agreements tried to change the constitutional and legal system in Ukraine, federalize it, and through the "special status" of the LNR and DNR to control the entire country. It was revealed that the main geopolitical goal of the Russian Federation in the hybrid war was the dismantling of Ukrainian statehood and the transformation of Ukraine into a satellite state.

It was found out that the Minsk Protocols were essentially null and void legal documents, and Russia was not recognized as a party to the conflict. Having carried out a comparative characterization of Minsk-1 and Minsk-2, we came to the conclusion that the latter significantly worsened Ukraine's position, forcing changes to the Constitution and legalizing power in the LNR and DNR through pseudo-elections. It was emphasized that Russia was not recognized as a party to the conflict, and therefore no obligations were imposed on it, except for the indirect withdrawal of foreign armed formations. At the same time, the importance of, if not a complete ceasefire, then at least a partial one as an opportunity to gain time to strengthen the Ukrainian army, was emphasized. The impact of the EU's sanctions policy, which was directly linked to the implementation of the Minsk agreements, was also assessed.

In the course of the research, the search for an answer to the question of why the diplomatic scenario did not work was carried out. It was found that the main reason is Russia's unwillingness to fulfill any of its international obligations. Russia's open armed aggression against Ukraine was a response to the impossibility of indirectly controlling Ukraine's internal and foreign policy vector. It has been proven that, despite the powerful financial resources, the "Novorossiya" project and the so-called "Russian peace" have collapsed in Ukraine, which will be forever lost to the Russian Federation with its entry into NATO and internal political integration into the EU.

Conclusions. It was noted that the Minsk agreements were "dead" in their essence, as they completely contradict the Constitution and the national interests of Ukraine. It is emphasized that Russia's open armed aggression and constant acts of terrorism against the civilian population put an end to the possibility of ending the war diplomatically. It was emphasized that the victory of Ukraine is extremely necessary not only for the confirmation of our statehood and the construction of the Ukrainian political nation, but also for the security of the whole of Europe.

Keywords: Minsk process, Ukrainian-Russian relations, military aggression, international law, annexation, temporarily occupied territories, sanctions

Citation: Slipetska, J. (2022). Political and Legal Analysis of the Minsk Agreements: Why didn't the Diplomatic Scenario Work? *Grani*, 25(4), 11-16. <https://doi.org/10.15421/172244>

Політико-правовий аналіз Мінських домовленостей: чому не спрацював дипломатичний сценарій?

Сліпецька Юлія

Львівський національний університет імені Івана Франка (Львів, Україна)

Анотація

Актуальність. У 2014 році із «Революцією гідності» та особливо після 24 лютого 2022 року Україна постала перед необхідністю військовим чином відстоювати власну незалежність.

Метою дослідження є визначення Мінського процесу як інструменту врегулювання українсько-російських відносин 2014-2022рр., виявлення основних характерних ознак та положень Мінських домовленостей.

Результати дослідження. Встановлено, що втрачаючи контроль над внутрішньою і зовнішньою політикою України, Росія через Мінські домовленості намагалася змінити конституційно-правовий лад в Україні, федералізувати її та шляхом «особливого статусу» ЛНР і ДНР контролювати усю країну. Виявлено, що основною геополітичною ціллю РФ у гібридній війні був демонтаж української державності та перетворення України на державу-сателіта.

З'ясовано, що по своїй суті Мінські протоколи були нікчемними правовими документами, а Росія не визнавалася стороною конфлікту. Здійснивши порівняльну характеристику Мінськ-1 і Мінськ-2, дійшли до висновку про те, що останні суттєво погіршували позиції України, змушуючи вносити зміни до Конституції та легалізуючи владу в ЛНР і ДНР через псевдо-вибори. Підкреслено, що Росія не визнавалася стороною конфлікту, а відтак на неї не було покладено жодних зобов'язань, окрім опосередкованого виведення іноземних збройних формувань. Разом з тим, підкреслено важливість, якщо не повного припинення вогню, то хоча б часткового як можливість виграти час для зміцнення української армії. Оцінено також вплив санкційної політики ЄС, яка на пряму була прив'язана до виконання Мінських домовленостей.

В ході дослідження здійснено пошук відповіді на запитання – чому не спрацював дипломатичний сценарій? З'ясовано, що основна причина – це неготовність Росії виконувати будь-які взяті на себе міжнародні зобов'язання. Відкрита збройна

Стаття надійшла / Article arrived: 26.07.2022

Схвалено до друку / Accepted: 31.08.2022

агресія Росії проти України – це була відповідь на неможливість опосередковано управляти внутрішньополітичним і зовнішньополітичним вектором України. Доведено, що попри потужний фінансовий ресурс проект «Новоросія» та так званий «руський мир» зазнали краху в Україні, яка із вступом в НАТО та внутрішньополітичною інтеграцією в ЄС назавжди буде втрачена для РФ.

Висновки. Означено, що Мінські домовленості були «мертвими» по своїй суті, оскільки повністю суперечать Конституції та національним інтересам України. Підкреслено, що відкрита збройна агресія Росії та постійні терористичні акти проти мирного населення поставили крапку на можливості дипломатичним способом завершити війну. Наголошено, що перемога України є вкрай необхідною не лише для підтвердження нашої державності та будівництва української політичної нації, але й для безпеки всієї Європи.

Ключові слова: Мінський процес, україно-російські відносини, військова агресія, міжнародне право, анексія, тимчасово окуповані території, санкції.

Цитування: Сліпецька Ю. Політико-правовий аналіз Мінських домовленостей: чому не спрацював дипломатичний сценарій? *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2022. Том 25. №4. С. 11-16. <https://doi.org/10.15421/172244>

Вступ. Революція «Гідності» 2014 року засвідчила незворотній зовнішньополітичний вектор України та її прагнення до демократичного розвитку. Проте це стало каталізатором заморожених неоімперських прагнень Росії, яка мала «своє» бачення геополітичного майбутнього України. Анексія Криму та повномасштабна війна на Сході України зруйнували не лише будь-які інституційні механізми міждержавних відносин обох країн, але й засвідчили кризу міжнародного права.

Метою даної статті є аналіз Мінського процесу як спроби врегулювання українсько-російських відносин 2014-2022 рр., визначення причин краху дипломатичного сценарію. Важливим є також визначення статусу Мінських домовленостей як основного засобу, який дозволив стримати РФ від проходження в глибоку країну та трансформувати війну на сході у конфлікт низької інтенсивності, дав час для зміцнення ЗСУ, України та міжнародної підтримки. Відтак для розуміння ситуації, що відбувається в 2022 році, необхідно проаналізувати деталі Мінського процесу, причини та наслідки недієздатності врегулювання українсько-російських міждержавних відносин.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Що стосується наукової розробки даного питання та аналізу літератури, то варто відзначити, що тема правової природи Мінських домовленостей не має значного відображення серед дослідників, як національних, так і міжнародних. Попри це, увагу до питань Мінських домовленостей приділяли такі вітчизняні науковці: О. Гарань, П. Буковський тощо. Щодо вітчизняних робіт варто зазначити, що, переважно, тема Мінських домовленостей щодо правової природи не досліджується або згадується лише побіжно, оскільки акцентується увага на питаннях змісту та можливостей, перспектив домовленостей. Щодо іноземних науковців, то тематика мирних угод досліджується достатньо активно, однак іноземні науковці акцентують увагу переважно на правовій природі загального поняття мирних угод в міжнародному праві, оцінюють приклади укладених раніше мирних угод.

Результати дослідження. Відкрита військова агресія РФ 24 лютого 2022 року, а напередодні

визнання ЛНР і ДНР державними утвореннями поховали «Мінські» домовленості. Чому ж не спрацював дипломатичний сценарій? По-перше, ключовою метою РФ було не допустити зближення України з ЄС та США, перешкодити інституційній та структурній модернізації економіки; посилити енергетичну залежність України; формувати громадську думку шляхом вигідної Кремлю інформаційної політики тощо.

Короткий історичний екскурс повертає нас в так звану «руську весну» 2014 року, яка передбачала анексію Криму та відомі події в Донецькій та Луганських областях. 16 березня відбувся псевдореферендум, який проголосив приєднання Криму до Росії. Учасники Антимайдану «натхненні» легким захопленням Криму, розпочали активні протести й в інших частинах України. Потужна хвиля антимайданівських рухів пройшла в Одесі, Харкові, Запоріжжі, Донецьку та Луганську. «Русская весна» орієнтувалася на захоплення будівель органів місцевої влади та зміни місцевої влади на маріонетковий уряд. Проте, порівнюючи з вторгненням до Криму, яке було дисциплінованим, військова операція (проект «Новоросія») була слабо організованою справою, яку виконували провокатори і диверсанти, яких підтримували оперативники російської розвідки (Shandra, & Seely, 2019).

Мінськ-1. Нагадаємо, що так званий Мінськ-1 відбувся 5 вересня 2014 року, а саме переговори, які відбулися між тристоронньою контактною групою і закінчилися підписанням протоколу. Назва угоди була «Протокол щодо результатів консультацій тристоронньої контактної групи стосовно спільних кроків, спрямованих на реалізацію мирного плану президента України П. Порошенка та ініціатив Президента Росії В. Путіна» (Peters, & Shapkina, 2019).

Протокол був підписаний:

- Представником від ОБСЕ Гайді Тальявіні;
- Екс-президентом України Леонідом Кучмою;
- Російським послом в Україні Михайлом

Зубаєвим;

- Очільниками самопроголошених Донецької та Луганської Народних Республік, Олександром Захарченком і Ігорем Плотницьким (Мінськ як форма,

2016).

Зміст протоколу Мінська складається з дванадцяти умов і може бути розділений на три групи.

Перша група містить положення щодо зупинки активних бойових дій, та положення щодо безпеки в зоні конфлікту. Основними моментами першої групи положень є двостороннє припинення вогню, моніторинг перемир'я через ОБСЄ та обмін полоненими.

У другій групі міститься положення про передачу численних повноважень, а саме через прийняття закону про особливий статус окупованих районів Донбасу та проведення місцевих виборів у цих сферах відповідно до нового закону, а також заходи щодо вдосконалення гуманітарної та економічної ситуації в конфлікті.

Третя група – це контроль ОБСЄ над кордоном, відкликання незаконних збройних груп, бійців та найманців, гарантії безпеки для сторін конфлікту та забезпечення інклюзивного національного діалогу (Протокол о результатах, 2014).

Варто зазначити, що ця мирна угода була послаблена політичними зобов'язаннями України, які були вигідними російській стороні, а саме:

- ухвалення Закону України «Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької і Луганської областей», Закону України «Про недопущення переслідування і покарання осіб у зв'язку з подіями, що сталися в ОРДЛО»

- проведення дострокових місцевих виборів відповідно до «Закону про особливий статус».

Протокол також визначає виведення з території України всіх незаконних військових формувань, техніки, бійців і найманців. Головним блокуванням стало наповняння Росії на тому, що вона не є стороною конфлікту і, отже, не зв'язана його умовами.

Мінськ-2. Якщо аналізувати положення Мінського протоколу-2, то відповідно до Декларації, сторони погодилися на припинення вогню за наступних умов:

- негайне та повне двостороннє припинення вогню;

- виведення важких озброєнь обома сторонами для створення буферної зони;

- безперешкодна доставка гуманітарної допомоги під міжнародним наглядом;

- відновлення повноцінних соціально-економічних зв'язків із постраждалими територіями, зокрема виплата пенсій;

- повний контроль українського уряду буде відновлено над державним кордоном у всій зоні бойових дій;

- виведення з території України всіх іноземних збройних формувань, зброї та найманців під наглядом ОБСЄ;

- конституційна реформа в Україні з прийняттям нової конституції до кінця 2015 р. Ключовим елементом якої була б децентралізація та прийняття

постійно діючих законів про особливий статус ДНР і ЛНР.

- відразу розпочати діалог щодо проведення місцевих виборів відповідно до українського законодавства;

- помилування та амністія шляхом заборони будь-якого переслідування;

- звільнення всіх заручників та інших незаконно утримуваних осіб за принципом «всі на всіх»;

- ефективний режим моніторингу та верифікації припинення вогню та відведення важкого озброєння;

- активізувати роботу Тресторонньої контактної групи з представниками Росії, України та ОБСЄ (Package of Measures, 2019).

Наслідки для української зовнішньої політики були б далекосяжними. Стаття про нейтралітет у Конституції України виключала б вступ до НАТО. Проте ДНР і ЛНР могли б підписувати угоди з іншими країнами (тобто Росією), можливо, про створення російських військових баз на їхніх територіях (Naran, & Bukovsky, 2015).

У підсумку, зазначимо, що другі Мінські домовленості отримали в Україні та Росії цілком різні тлумачення. З української точки зору угода мала повернути її територіальну цілісність. Росія в свою чергу шляхом маніпулятивних виборів ввела б в політичну систему України Троянського коня, тобто через ДНР та ЛНР контролювала б центральну владу в Україні.

Порівняльна характеристика Мінських домовленостей. Якщо порівнювати Мінськ-1 і Мінськ-2, то вони дуже схожі за змістом, пропонуючи однакові заходи, такі як перемир'я, роззброєння, відведення військ та важкого озброєння, амністія, обмін полоненими тощо. Угоди були зосереджені на внутрішніх аспектах подолання конфлікту - децентралізація влади та місцеві вибори.

Якщо говорити про відмінності, то в «Мінськ-2» є гірші умови для України:

- проведення місцевих виборів на окупованих територіях, (лише після цього буде повернено повний контроль над кордоном з Росією);

- надання особливого самоврядного статусу Донецької та Луганської областей через внесення змін до Конституції та прийняття відповідних законів (Прямая линия, 2014).

У свою чергу «Мінськ-1» передбачав створення безпечної зони на російсько-українському кордоні під наглядом ОБСЄ, а що головне не містив вимог щодо конституційної реформи в Україні та не визначав послідовності кроків з подолання конфлікту.

Разом з тим основним недоліком Мінська-2 була відсутність чіткої послідовності дій врегулювання конфлікту та деталізованого графіку їх виконання. Найперше необхідно створити умови для проведення чесних виборів, збалансувати інформаційний простір та забезпечити тимчасово переміщенням особам участь у голосуванні (Flores, & Nooruddin, 2012).

Якщо говорити про переваги, то по-перше, українсько-російський діалог відбувся у присутності сторонніх учасників. Другий позитивний аспект – це санкції проти Москви. У березні 2015 року лідери ЄС прив'язали існуючий пакет санкцій до повного виконання Мінських угод. Отже, покарання за невиконання Мінських угод застосовувалося лише до Росії, а не до України.

Чому не спрацювали «Мінські» домовленості?

Аналізуючи причини недовісти Мінських домовленостей слід відзначити наступне.

- Не було чіткого розуміння ситуації. Йдеться про те, що суб'єктами міжнародних переговорів були посадовці кількох країн. Таким чином, стіл переговорів об'єднав державу-жертву Україну та державу-агресора Росію, а сам договір був сумнівного правового характеру.

- Зі сторони України була певна невизначеність. Спочатку Україна заявляє, що проводить АТО, а пізніше, що території на сході України окуповані не ДНР і ЛНР, а Росією. Окрім визнання факту окупації, Україна також визнала Росію агресором, але не оголошувала в Україні воєнний стан.

- Україну змушували вести прямий діалог з терористичними угрупованнями «ДНР» і «ЛНР», а самі угоди включали амністію терористів.

- Договори мали незрозумілу юридичну природу.

- Жодної згадки про Крим.

- Не встановлювали чітких часових термінів виведення з України всіх іноземних збройних формувань, незаконних збройних формувань, військової техніки, а також ополченців і найманців.

Даючи відповідь на запитання «чому не спрацював дипломатичний сценарій?», слід зазначити, що Кремль з самого початку не був зацікавлений у мирному врегулюванні конфлікту, свідченням чого були часті провокації та обстріли під час режиму тиші. Єдине в чому Росія була дуже зацікавлена – це проведення виборів на Донбасі та надання статусу автономії. Росія не отримала потрібного політичного результату, який дозволив би легалізувати свої маріонеткові утворення в політичній структурі України. А отже, бойові дії мали тривати доти, доки Україна через військову поразку не була б змушена робити більші поступки (Мінські домовленості, 2020).

Сподівання на діалог з Росією розвіявся з початком повномасштабного вторгнення в Україну. Для України дуже важливим було показати світовій спільноті свою готовність до діалогу та мирного врегулювання конфлікту. На сьогоднішній день дуже важливою є санкційна політика ЄС та надання Україні озброєння західними партнерами.

Нагадаємо, що 22 лютого 2022 року Держдума РФ та Рада федерації РФ одноголосно ратифікували договори «про дружбу, співпрацю та взаємну допомогу» з окупованими Росією українськими

районами ОРДЛО. Терористична організація ЛНР заявила, що вважає своєю територією всю Луганську область України та закликала Україну відвести війська. Напередодні розвідка США і Британії попереджали про повномасштабне військове вторгнення.

Вранці 24 лютого 2022 року Росія напала на Україну, почала масовані бомбардування мирних міст та селищ уздовж усього спільного кордону, аргументуючи, що це операція з «демілітаризації та денацифікації».

Наголошуємо, що напад Росії – це замах на суверенітет та територіальну цілісність України, що серйозно порушує Статут ООН та основні норми та принципи міжнародного права. Росію звинуватили у військових злочинах і злочинах проти людства, а також у веденні війни з порушенням міжнародного права. Відтак, визнання Росією так званих ЛНР та ДНР означає свідомий вихід із Мінських домовленостей, а початок широкомасштабної збройної агресії поклав кінець будь-яким угодам. Російська наступальна операція є нападом на суверенітет та територіальну цілісність України, що є грубим порушенням Статуту ООН та основоположних норм і принципів міжнародного права (Кінець Мінських угод, 2022).

Підсумовуючи, можемо зазначити, що Мінські угоди були зручним політико-дипломатичним інструментом для підтримки поточного стану «не зовсім замороженого конфлікту» на Донбасі. Коли ж Росія зрозуміла безперспективність Мінського процесу для своїх неоімперських амбіцій, здійснила неприховану військову агресію.

Висновки. У ході дослідження було досягнуто наступних висновків:

1. По-перше, повалення режиму Віктора Януковича «революцією гідності» на початку 2014 року запустило низку подій, що відкрили нову сторінку в історії України. Росія намагалася змусити Україну «федералізувати» свою політичну систему. Метою було створення в цих регіонах промосковських режимів, які після реінтеграції в Україну, дозволять Росії контролювати свого сусіда зсередини.

2. По-друге, визначено геополітичні аспекти конфлікту на Донбасі. Основною метою російської експансії було перетворення України на підконтрольну та керовану країну-сателіта та демонтаж української державності. Росія використовувала широкий спектр методів гібридної війни, у тому числі перекинування («дзеркало»); спекуляції в історії; заперечення агресії; поширення дезінформації для дестабілізації ситуації всередині країни; спроби створити проросійську коаліцію в міжнародній політиці.

3. По-третє, окреслено зміст Мінських домовленостей як інструменту врегулювання українсько-російських відносин. Зміст домовленостей складається з положень щодо міжнародного гуманітарного права (звільнення полонених, осіб, свобода яких обмежена, заходи з покращення гуманітарної ситуації тощо),

конституційно-законодавчих змін (прийняття закону про особливий статус, внесення змін до Конституції щодо децентралізації), проведення місцевих виборів в ОРДЛО, режиму припинення вогню та виведення техніки, іноземних формувань тощо. Водночас Україна розглядала угоди як інструменти для відновлення свого суверенітету. Росія ж вбачала в них створення всередині України міні-держав, які б зсередини впливали на внутрішню і зовнішню політику України, завадили б її західноєвропейському курсу.

4. По-четверте, визначено основних дійових осіб Мінських домовленостей, як прямих, так й опосередкованих й надано правову характеристику участі Російської федерації – а саме те, що вона є прямою стороною збройного конфлікту в силу прямої залученості власних збройних сил (відкрито після 24 лютого 2022 року) та, як мінімум, загального контролю над збройними формуваннями в ОРДЛО.

5. По-п'яте, визначено правову природу домовленостей. Перехід з Женевського формату до Мінського був справжнім дипломатичним досягненням Москви, адже усував з переговорів США та ЄС і забезпечував домінування Росії у переговорному процесі. Участь представників ОРДЛО в переговорах дала змогу Кремлю, позиціонувати себе не як сторону конфлікту, а як посередника переговорного процесу та гаранта виконання зобов'язання.

6. По-шосте, визначено основні позитивні та негативні ознаки домовленостей. Серед позитивних, можна виділити такі, як: прив'язка Мінських угод до економічних санкцій проти Москви, зменшення інтенсивності бойових дій на Донбасі. Щодо недоліків, то це зміни до Конституції України, які мали враховувати особливості окремих районів Донбасу, неможливість переслідування військових злочинців та сепаратистів (положення про амністію), вимога щодо проведення місцевих виборів на територіях ДНР/ЛНР, що призвело б до легітимації ватажків

«республік», відсутність зрозумілої послідовності заходів для врегулювання конфлікту та докладного графіку її виконання, а також перекладання виконання більшості положень на Україну.

7. По-сьоме, визначено чому Мінські домовленості були і є «мертвими». Дослідження вказують на те, що попри значну тривалість воєнного конфлікту на Сході України правове регулювання ситуації важко назвати досконалим. Деякі положення нормативно-правових актів щодо вирішення ситуації на сході повністю суперечать Конституції України та національним інтересам України, а ряд положень цих нормативно-правових актів є відкрито «мертвими» (нездатні здійснити реальні правові наслідки). Мінські домовленості насправді «померли» через кілька днів після підписання – рівно тоді, коли Росія відмовилася виконувати перші їх положення. Саме на Москві лежить повна відповідальність за їх зрив і невиконання.

8. По-восьме, визнання незалежності так званих ОРДЛО Росією є грубим порушенням норм та принципів міжнародного права та фактично анексією частини території України. Напад російських військ на територію ОРДЛО є прямим актом агресії що спричинила ряд відповідних дій з боку України та міжнародної спільноти. Руйнація Мінського та Нормандського форматів переговорів позбавила Росію інструментів тиску на Україну.

Підсумовуючи, зазначимо, що Мінські домовленості в силу неповаги Росії до принципів міжнародного права, повне заперечення своєї присутності в ОРДЛО та намагання федералізувати Україну і впливати на її внутрішню і зовнішню політику через псевдо-республіки ДНР і ЛНР «поховали» будь-який дипломатичний сценарій вирішення україно-російського конфлікту. Події після 24 лютого 2022 року вкотре підтвердили цивілізаційний розкол між Україною і РФ і намагання всього цивілізованого світу відмежуватися від держави-спонсора тероризму.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

“Протокол о Результатах Консультаций Трехсторонней Контактной Группы, Минск, 5 Сентября 2014 г.,” OSCE, 2014, URL: <https://www.osce.org/ru/home/123258>

Кінець Мінських угод. / Електронний ресурс: <https://khpg.org/1608810113>

Мінськ як форма правового абсурду. Електронний ресурс: <https://www.pravda.com.ua/columns/2016/02/16/7099063/>

Мінські домовленості “померли”, а гібридна анексія триває – експерти про Донбас. URL: <http://neweurope.org.ua/media-post/minski-domovlenosti-pomerly-a-gibrydna-aneksiya-tryvaye-eksperty-pro-donbas/>

Прямая линия с Владимиром Путиным, 17 апреля 2014г. Сайт президента РФ. URL: <http://president.kremlin.ru/news/20796>

Haran O., Bukovsky, P. «Ukraine After the Minsk agreements», What Does Ukraine Think? London: European Council on Foreign Relations, 2015. P. 23. URL: https://www.ecfr.eu/page/-/WHAT_DOES_UKRAINE_THINK_pdf.pdf

Package of Measures for the Implementation of the Minsk Agreements, United Nations: Peacemaker, 2015. URL: <https://peacemaker.un.org/ukraine-minskimplementation15>

Shandra A., Seely, R. The Surkov Leaks. The Inner Workings of Russia's Hybrid War in Ukraine, RUSI Occasional Paper, July 2019, London: Royal United Services Institute, URL: https://rusi.org/sites/default/files/201907_op_surkov_leaks_web_final.pdf

Flores T., Nooruddin I. “The Effect of Elections on Postconflict Peace and Reconstruction”. Journal of Politics. 2012. Vol. 74, № 2. P. 558-570.

Peters T., Shapkina A. "The Grand Stalemate of the Minsk Agreements". 2019. URL: <https://www.kas.de/documents/252038/4520172/The+Grand+Stalemate+of+the+Minsk+Agreements.pdf/fc13c8d8-d7e3-7041-b959a94282b3f8af?version=1.0&t=1549899307207>

REFERENCES

- Flores, T., & Nooruddin, I. (2012). *The Effect of Elections on Postconflict Peace and Reconstruction*. 74 (2), 558-570.
- Haran O., & Bukovsky, P. (2015). «Ukraine After the Minsk agreements», *What Does Ukraine Think?* London: European Council on Foreign Relations, Retrieved from https://www.ecfr.eu/page/-/WHAT_DOES_UKRAINE_THINK_pdf.pdf
- Kinets Minskykh uгод [The end of the Minsk agreements]. Retrieved from <https://khpg.org/1608810113>
- Minsk yak forma pravovoho absurdu [Minsk as a form of legal absurdity]. (2016). Retrieved from <https://www.pravda.com.ua/columns/2016/02/16/7099063/>
- Minski domovlenosti "pomerly", a hibrydna aneksiia tryvaie – eksperty pro Donbas [Minsk agreements "died", and hybrid annexation continues - experts on Donbas]. Retrieved from <http://neweurope.org.ua/media-post/minski-domovlenosti-pomerly-a-gibrydna-aneksiya-tryvaye-eksperty-pro-donbas/>
- Package of Measures for the Implementation of the Minsk Agreements. (2015). United Nations: Peacemaker, 2015. Retrieved from <https://peacemaker.un.org/ukraine-minskimplementation15>
- Priamaia lynyia s Vladymyrom Putynym [Direct line with Vladimir Putin]. (2014, April 17). Retrieved from <http://president.kremlin.ru/news/20796>
- Protokol o Rezultatakh Konsultatsyi Trekhstoronnei Kontaktnoi Hruppy, Mynsk, 5 Sentiabria 2014. [Protocol on the Results of Tripartite Contact Group Consultations, Minsk, September 5, 2014]. OSCE, 2014, Retrieved from <https://www.osce.org/ru/home/123258>
- Shandra A., & Seely, R. (2019, July). *The Surkov Leaks. The Inner Workings of Russia's Hybrid War in Ukraine*, RUSI Occasional Paper. London: Royal United Services Institute. Retrieved from https://rusi.org/sites/default/files/201907_op_surkov_leaks_web_final.pdf
- Peters, T., Shapkina, A. (2019). "The Grand Stalemate of the Minsk Agreements". Kharkiv. Retrieved from <https://www.kas.de/documents/252038/4520172/The+Grand+Stalemate+of+the+Minsk+Agreements.pdf/fc13c8d8-d7e3-7041-b959a94282b3f8af?version=1.0&t=1549899307207>